

נבג"מ נענע לו בראשו ואמר לו בזה"ק:
לייבני, דאס זאג עך דיר, אז זלמינס
ספר איז תורה מג"ע העליון, ע"כ לה"ק,
ותחי נפשי.

ז"ז אין, רק יוסיף הש"י חו"ש
ולעבדו בדעת והשכל נס"ו.

דו"ש כאח ממש, בן גילו
שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(ג)

מרבנו להרב ר' אהרן מסטראשעלע

ב"ה, א' לך תקנ"ז, פינסק.⁴⁰

שלום וברכה מאת ה' אל כ' תלמידי
הרב הג' חסידא ופרישא סיני ועוקר
הרים בנגלה ובנסתר, מ' אהרן הלוי

י"ג מסטראשאלא.⁴¹

אד"ש. קול דברים אנכי שומע, קול
ה' שחוצב להבות אש, כי בסביבותנו
עמדו ויציצו כעשב פועלי און בלי חוק,
ודוברים סרה על צדיקי מציקי ארץ,
אשר מימיהם מקור מים חיים שותים,
נ"ע בג"מ. ע"כ אבקשו תכף להשיבני
אם אמת הדבר כי בסביבותנו התבערה,
ואז אשבהו איך להתנהג, ואשא ידי, כי
כל עוד שרוח ה' חיים יהי' בי ונרו נר
ה' יהל על ראשי, בל אחשה ובל אשקוט
מללחום מלחמות ה' בעד כ"ק אדו"מ"ו
נבג"מ. ולבי בטח כי בזכות אור"ו החדש
אשר האיר בלבנו נגביר על המורדי
או"ר. ואנחנו נלך באור ה' אשר האר
בלבנו ע"י צדיקנו אדו"מ"ו נ"ע, אנס"ו.
ובזה אשאר רבו דו"ש באהבה
רבה ואהבת עולם.

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(גא)

מרבנו להרב ר' לוי יצחק

ב"ה, בין המצרים תקנ"ח.

ישפות ה' חיים ושלום אל כ"ק
⁴² מחו"ת הרב הגאון הק' איש
אלקים וכו' מו"ה לוי יצחק שי"ג.

ומי שהשלום שלו ישים עלינו שלום
ואהבה אחזה ורעות ויהי' לבבם עם
לבבי כאשר לבבי עם לבבם.

דברי רעו ותלמידו המשתוה מרחוק.

שניאור זלמן בן רבקה.

ביתו סטערנא בת ביילא ע"כ ב"ב י"ג.

(מח)

מהרב ר' שלום בהר"א המלאך להר"ר ברוך

ב"ה, א' וארא תקנ"א, פראבישטש.

שלום לקרוב קרוב ה' ליראיו, האי
צדיקא גמורא גדול מרבן שמו וכו'
מו"ה ברוך שליט"א נכד מורנו
ורבנו נבג"מ ממעבזו.

גיה"ק קבלתי, וכן קבלתי מכתב קדוש
מיד"נ הרב הגאון הק' מ' זלמינא י"ג.
אוכל להשיב לכ"ק רק דבר אחד ששמעתי
מפי קדושת אאמו"ר הקדוש ז"ל בזה"ל:
דער טאטע ז"ל האט מיר איינמאל
גיזאגט, אז ווער עש וועט קריגין אויף
מיין זלמינן לעבין איז גלייך וויא ער
קריגט אויף דער הייליגער תורה, ווארים
אין איהם איז נכלל דיא גאנצע תוה"ק.
עכ"ל הק', וד"ל. יותר אין, ובטוח אני
שיבין כ"ק יח"נ מעתה.

דברי ידידו באמת בלב שלם.

שלום במוהר"ר אברהם.³⁰

(מט)

מרבנו להרב ר"ל הכהן

ב"ה, ה' בראשית תק"נוי"ן

חיים ארוכים אל כ"ק הרב הצדיק
קדוש עליון, נפשי קשורה בנפשו
ממש, ק"ש מו"ה יהודא ליב הכהן
שי"ג ס"ו עד ביאת ינון בבא"ס.

אד"ש. הסכם כ"ק על הדפסת ספרי
הק' לקוטי אמרים מיום ג' תבוא נתן
בלבי עוז ותעצומות. ועוד באותה הלילה
ראיתי את כ"ק אדו"מ"ו הה"מ נ"ע יושב
על כסא קדשו והוא עומד עליי, והה"מ
הערות בסוף הספר.

לא עת לחשות, כי לבי עוד נוקפי. ב"י, כן יקום וכן יהי, הן בחלוקת הירושה
ע"כ יראה כ"ק י"ג להרבות בתפלה והן בשאר הענינים. והשי"ת יעזור ויושיע
ובתחנונים, וכאשר כ"ק למקום מנוחת מרן הק' המגיד ז"ל סמוך, ישלח שליח
מיוחד מעדרו להזכיר אותי לטובה. וד' הטוב העושה שלום במרומיו יעשה שלום
בכלל ובפרט.

אביכם הדו"ש תמ...
שניאור זלמן בא"א מו"ר מו"ה ברוך...
ישתדלו נא להדלקת נר חנוכה
בהתפיסה.

דברי מתו"ת 42 אוהבו ודו"ש
בלונ"ה.

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(נר)

מהרב ר' חיים חייקא מהמדורא להרר"א מסטאלין
ב"ה, יום ב' ק"ה כסלו שנת תקנ"ט,
פה המדורה.

(נב)

מרבנו לאנ"ש מן המאסר

ב"ה, יום ד'... תקנ"ט, פה פעטערטבורג
עיר הבירה.

ישא ברכה מאת ה' ידידי וידיד
ה' וידיד אחב"י, הרב הצדיק הקדוש
המפורסם, הנשר הק' מפליא לעשות
ופועל ישועות, כקש"ת מוהר"ר אשר
יחי, מ"מ בק"ק פמאלין יצ"ו.
זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו.
בזו הרגע ק' הבשורה שכבוד קודש
ידי"ג הרב הגאון הק' מאור הגולה מו"ה
שניאור זלמן י"ג יצא חפשי ממאסרו
ביום ט"ו כ"ט כסלו. השי"ת יגמור
לשוב בעדנו מעתה ועד עולם.
הבשורה ק' ע"י בני הרב וכו' מ'
שמואל יחי'.

לכל אנ"ש הנאהבים והנעימים
היראים והשלמים, יושבי על מדין
בכל מקומות מושבותיהם הי"ו.

בקצרה אודיע למו כי יוסף הצדיק
בבית הסוהר הי', וזה הי' מאת ה' שעל
פיו ישק כל עם בית ישראל. וכן גם כן
אנכי שלחני ה' הטוב, ובטח ובלי ספק
לשובת עצמי ולשובת אחיי ורעיי יח"ג.
ע"כ תבטחו בד' הטוב כי עד מהרה אשוב
אליכם כחפצכם וחפץ ידי"ג אוהבכם
בלונ"ה ודו"ש.
שניאור זלמן בא"א מוהר"ר ברוך זלה"ה.

(נג)

מרבנו למשפחתו מן המאסר

ב"ה, יום ב' ח"י כסלו תקנ"ט
פטירבורג, בתפיסה.

מנחיצת השלום קצרת.
ממני חיים חייקא דפה המדורא. 43

(נה)

מרבנו לאנ"ש לחוג ב"ס כסלו

ב"ה, י"ט כסלו תק"ס, 45 פק"ק...
לאהובי נפשי ר"ג רודפי צדקה וחסד
ישרים ותמימים או"ג וכו' ככל
מקומות מושבותיהם הי"ו אנס"ו.

לבניי, לבנותיי, לאנ"ש, הנאהבים
והנעימים, ולכל הדורשים בשלומי,
ה"ע"י א"נס"ו.

זה היום בשנה דאשתקד עשה ה'
נגילה ונשמחה בו. לפי עניות דעתי
צריכין אתם לברך ולהודות לה' הטוב
ומטיב את הכל שהחיינו וקימנו והגיענו

פן ח"ו בל יגזור ה' לחיים מרוב עונותיי
ובל אזכה עוד להתראות אתכם ח"ו, הנני
מצוה כהיום כי כל אשר יצא מפי ידי"ג
הרב הק' ה"ר חיים חייקל מאמדורה 43
י"ג וידי"ג הרב הק' הר' שלמה מקארלין 44
הערות בסוף הספר.

הפרוקורור פעם הג' מקודם... (ו)הסיר מעלי הנחושתים מעל ידי ורגלי והרשה ליתן [בחדר כלאי] שמן למאור, ובלילה נפל שינה עלי, והנה בחלומי כי בא לחדר כלאי כ"ק א(ד)מו"ר [הצדיק] הרב המגיד זי"ע נ"ע בלוי' בנו אדמו"ר הק' נ"ע בג"מ... ואמר לי בזה הלשון: מיין טיירער זלמינא תדע אז מיר האבין [זיך] גרייט פון גן עדן און מיר וועלן זיך צוריק ניט זעצען אויף די ערטער (הערטער) ביז הש"י(ת) וועט דיך ארויס פירן פון אללע (דעך ארום פורין פין אלע) דיינע [צרות אין] גרויסע נויטן [און] אין גיכען אויף תמיד. ע"כ זלמינא לעב (לייב) שטארק זיך. ע"כ לשה"ק נ"ע מהרב המגיד [זלה"ה].

ואיקץ וכמעט שראיתי [אותם] נ"ע עוד בעינים פתוחות ונטלתי ידי וברכתי ברכות התורה ולמדתי משניות בע"פ. והנה בבוקר השכם ביום ח"י כסלו והדלת נפתחה וג' שומרים מזוינים נכנסו ולקחוני (ולקחיני) לילך עמהם, וביד א' מהם הי' תכריך (מ)כתבים והלכתי לחצר (עמהם להחדר) ושם הי' מוכן אמניבוט⁵¹ מצופה (מחופה) ברזל בלי שום חלון ונתנוני (ונתתי) בו עם שומר אחד וסגר הדלת ותיכף נסע אתי [ונסענו] ערך שעה אחת

ולא ידעתי אנה, ואח"כ עמדה, והביאו אותי בחצר הקיסר (הקייזער) יר"ה ונתנוני (ונתתי) שם בחדר מיוחד וג' שומרים עומדים עלי מסביב, ואח"כ לקחוני והביאו אותי בחדר המשפט המיוחד שם הקיסר (הקייזער) יר"ה לבדו שופט. והקיסר (הקייזער) פאוועל יר"ה ישב על כסאו עומד ממולי (ואני עומד ממילו) ושאל וחקר אותי הרבה ואח"כ אמר בע"פ וכתב (גמר אומר בע"פ ובכתב) ליתן [לי] חופשה (חפש) מבית כלאי, אבל [אין] לי רשות לעזוב את (ה)עיר עד שיברר⁵² [את] משפטי לחסד אי"ה או ח"ו. ותיכף הוליכו אותי חזר(ה) לבית

ל'ז'מ'ן⁴⁶ הוה. ונפשי יודעת שאין זה בזכותי רק בזכות אדו"מ המגיד נ"ע, שהי' ביום הלולא דילי'.

בעד הס"ת ששלחתם אלי הנני ברב תודה לכם.

יהי נועם ה' עליכם ומעשה ידיכם יכונן בגו"ר, ובגו"נ, כחפץ לבבכם הטוב וחפץ דוש"ת בלונ"ח.

שניאור זל'מ'ן⁴⁶ בא"א מו"ר מו"ה ברוך זלה"ה.

(נו)

מרבנו לר' פנחס שיק

ב"ה ה' מקץ תקס"א.⁴⁷

לכ' הרב החסיד גאון מפורסם קדוש וטהור וכו' מוה"ר פנחס שיק י"נ בק"ק שקלאב.

אתה הראתה לדעת כי הצדק אתך, אבל אני איני רואה צדקתך, תבוא אלי ונתוכח. וה' הטוב המברך את עמו בשלום יעשה שלום אנס"ו.

מנהלו בדרך הטוב והישר,

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(נז)⁴⁸

מרבנו לר' אהרן הלוי מסטראשעלע (על מאטרו השני ושחרורו)

ב"ה ג' ויחי תקס"א, פעטערבארג.

אל כבוד תלמידי המובהק גאון אלקי פי שנים ברוחי (ברוחו) מו"ה אהרן הלוי יחי'.

ב"ה שהחייני וקיימני (שהחיינו וקיימנו) לזמן הזה להודיע לתלמידי יקר לי כבן הנסים שעשה אתי השי"ת, גדול הנס האחרון מן הראשון. ידוע (אודיע) כי נתנוני (נתתי) בכלא מיוחד ביום ד' כסלג⁴⁹ וכמעט שבע(ת) ימים ישבתי בלא (בלי) נטילת ידיים, ולא נתתי שינה לעיני בימים ובלילות, עד שברוב רחמי השי"ת הביאו לי מים, וזה אירע ביום טו"ב⁵⁰ כסלו, והנה לעת ערב בא אלי הערות בסוף הספר.

בתשובה ע"י השליח, ויעלה זכרוני לטובה
על רעיון קדשו בכל עת מצוא.

דברי תלמידו מנשק עפר רגליו
הקדושים תמיד.

פנחס בהרב הק' חנוך העניך שיק
זצ"ל⁵⁶, מו"צ דק"ק שקלאב.

(נט) 57

רבנו לרלוי"צ מברדיטשוב (אודות חלום)

ב"ה, א"ח של סוכות תקס"ג לפ"ק,
פה לאדי.

אדברה נא שלו' אל כ"ק הרב הגאון
קדוש ונורא ע"ה פ"ה, דיתיב בתוונא
דלבאי וכו' וכו', מו"ה לוי יצחק
שיחי', אב"ד דק' ברדיטשוב יצ"ו.

ג"ה הגיעני ושמחתי, והנה סוד ה'
ליראיו, על של עתה באתי לגלות אוזן
קשבת אוזן שומעת, הן כל יקר ראתה עיני
חלום טוב חזיתי.

דכירנא כד הוינא בי רבי נ"ע שלח
אותי אדמו"ר נ"ע על סעודת פורים להיות
מן הנמנים מסביב לשלחן הה"ק המנורה
הטהורה, הר"ר יחיאל חתן רבינו הגדול
הבעש"ט נ"ע, וקבלתי ממנו דרך כבושה
לעבודת השי"ת, והנה בלילה הזה חזיתי
מראות ה', את כ"ק מורנו נ"ע והוא
הקדוש ה' יחיאל נ"ע עומדים עלי מסביב
למטתי, והוא חוזר את כל מאמריו
הקדושים, ואדמו"ר הקדוש נ"ע הוסיף
מדיליה, אשר מליבא לפומא לא גליא,
ואח"כ חזיתי את כ"ק שהיה מחוץ וממש
קשר א"ע אתי פומא לפומא בהתקשרות
שלימתא, וכולנו יחדיו הלכנו להיכלא
קדישא דביה יתיב רבינו הקדוש הבעש"ט
נ"ע, והוא גילה לנו סודות נעלמות.

וע"כ בקשתי את כ"ק יחי' להשיב אותי
תיכף דבר, אם הוא ג"כ ראה זאת, כי בלי
ספק גם הוא ראה.

להמוכ"ז מסרתי התשובות הר"ן כאשר
ביקש ממני, ואני שולח אותם לכ"ק

כלאי רק שומר א' על עגלה פתוחה
והעמיד אותי לפני שר בית הסהר, ומסר
לי (לו) פקודת(ו) יר"ה בכתב (ו) חתימת
יד הקיסר (הקייזער) יר"ה, ותיכף יצאתי
לחירות באותו היום

ח"י כסלו⁵⁸ ועתה תלמידי (תלמודי)
יקירי יח"נ (מח"ז) אין מלה בלשוני
להודות לד' חסדו ואף מני אלף אלפים
מהחסד שעשה עמדי וקטונתי מכל החסדים
(ו) לו דומי' תהלה ולבי מלא בטחון
בחסי הש"י(ת) כי לא תמנו ובל יטשני
(יטשוני) ויוציא כאור משפטי ובר [לבכי
וכי"ר] (לבב א' וא'). (ו) מחמת שלא הי'
תחת ידי גליון אחד שלם כתבתי על
ארבע(ה). לקרוא (וקרא) את המגלה הזאת
לפני כל ידידי(י) נפשינו אנ"ש, ועתה
יתן הש"י(ת) חיים ארוכים ושלום ושנת
רנה (רעוא) וחדוה במהרה ברוב תענוג
ונחת. דברי מורו מיחל לכל טוב וכו'

שניאור זלמן בן אדוני אבי מוהר"ר
(מוה"ה) ברוך זל(ל)ה"ה.

בעזה"י (ב"ה) המכתב הלז שהוא בן
ארבעה [דפין] מהרב הק' מאור הגולה
מלאדי זללה"ה (ז"ל) קבלתי במתנה
מקדושת הרב הרב הצדיק הסבא מאפטא
(מכבוד קדושת רשכב"ק מאפטא) יחי'.
ואני נתתי לו בעדו טיזליק [של] משי
ופישקע כסף מאת כ"ק אדוני [מורי] אבי
זקני מורינו ורבנו המגיד הקדוש [ז"ל].

ישראל במ(ו)הר"ר שלום³⁰.

(נח)

מכתב ופדיון נפש מר' פנחס שיק לרבנו

ב"ה, פה"ק שקלאב, תקס"א ח"י טבת⁵⁴.

פ"נ

פנחס בן רחל, שיזכה לעלות על
סולם בית קל בלי הפוגות ויטעום
טעם תורת ה' תמימה. זו"ג נחמה
בת פייגא עכיו"ר⁵⁵.

יקבל נא כ"ק אדמו"ר י"ג מק"ק לאדי
הערות בסוף הספר.

שוואך, אין די מצוה פון תוה"ק ושמרתם
אין גרויש.

היט אפ מיין ליב קינד, ווארים בני
בנים זענען כבנים גיליכין.

דער דוקטיר זאגט מיר אז נאך אוואך
ציט וועל שוין אהיים קאנין קימין.

גריש אלע גאר גוט, און האב מיך אין
דיין הייליגין זינין, ובפרט אום שבת
קודש.

דברי בתך וואש אין נייגיריק דין שוין
ציא זעהן דיין ליכטיגע צורה גיונטער-
הייד און פרייליך.

דבורה לאה.

גרושין אלימין.

(סב)

מרבנו לרלוי"צ מברדיטשוב (בענין אתרוג)

ב"ה, יום ד' לך תקס"ד, לאדי.

ישפות ה' חיים וברכה וכת"ס אל
כ"ק מחות' הרב הגאון הצדיק הק'
מופת הדור נזר ישראל כ"ק ש"ת
ומו"ה לוי יצחק שי"נ, אבד"ק בארד'.

אד"ש. שמעתי שכ"ק י"נ קבל מא"י
ת'וב"ב ב' אתרוגים על החג העבר. מאוד
נפלא בעיני על אשר לא שלח לי א' כדרכו
בקודש. נא תכף להשיב.

ואשאר ידידו מחות' דוש"ת באהבה
רבא רחמיתא עזיזא.

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(סג)

רבנו לרלוי"צ מברדיטשוב (בנידון שו"ב)

ב"ה, יום ד' מקץ תקס"ד, לאדי.

ישע רב אל כבוד מחות' הרב הצדיק
הק' המפורסם הגאון, גדול מרבן
שמו, איש אלקים מוהר"ר לוי יצחק
אב"ד ק"ק בארדיטשוב י"נ.

מכתב קדשו קבלתי והיה לי לעונג רב.
אבל אחת דברתי ולא אשנה, כי נודעתי
על הברור כי השו"ב מ' יונה הידוע היה
עליו רינון, וד"ל. ע"כ אני איני מסכים

במתנה, שיעלו לרצון לפני רצונו הק'
כבכורים.

ובזה אשאר ידידו דו"ש או"נ נפש
תדרשנו לטובה כל הימים.

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.
שלום לכל ב"ב היקרים שי'.

(ס)

מר' פנחס שיק לרבנו האמצעי

ב"ה, יום ד' מקץ תקס"ג, שקלאב.

ישאו הרים שלום להאי גברא רבא
ויקירא, קדוש ישראל, גאון קדוש
ומפורסם צדיק ונורא מוהר"ר דובער
שליט"א בן מרן הקדוש יח"נ.

הענין שדברנו אלא בשתים אדות
הבליעל אביגדור יח"ש, בל יגיד ובל
יגלה לכ"ק מר"ן הקדוש בשום אופן
בעולם, כי דאוג ידאג על זה, וד' המשלם
לרשע רע כרשעתו ישלם לאותו הרשע,
וד"ל.

ועתה אעיר את כ"ק י"נ כי בל אהי'
עוד חוזר, כי ראשי כבוד עלי מנשוא, ע"כ
לדעתי על ימי החג הק' פסח הבע"ל
יכין על מקומי איש אחר.

דברי ידידו וחברו הכפוף למלו
והסר למשמעתו.

פנחס בהרבה"ג מו"ה חנוך העניך שיק
זלה"ה⁵⁶ משקלאב.

ימסור לכ"ק מרן שליט"א את שמי להזכרה.

(סא)

מכתב לרבנו מבית דבורה לאה

ב"ה, א' ויחי תקס"ג⁵⁸.

לאבי הרב הצדיק הק' הגאון מוהר"ר
שניאור זלמן יח"נ.

ב"ה בעד בריאתי. דער עיקר איז מיר
נאך ציא וויסין וואש כ"ק טיהט, ווארים
מעשה אבות ירשו בנים, א"ז כ"ק איז גוט
איז מיר אויך גוט. אבקש מכ"ק נישט
זאגין ציא פיל חסידוש, ווארום ביזט זיך
הערות בסוף הספר.

כמר יחזקאל נ"י מכפר סאסנאזקא.
אד"ש, הנני לכ"ה ברב תודה מעומקא
דלבא בעד אשר הגדיל לעשות עמדי
ועם ב"ב י"ג, ובעד זה הנני שולח לו
את ברכתי לכו"ח טובה ולאריכות יו"ש
טובים בכב"י אנס"ו.

דברי המברכו בלב שלם.
שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(סו)

מרבנו להמגיד מקאזניץ

(שולח לו פ"ג מהח"מ לבעש"ט)

ב"ה, יום ג' י"א אדר שני תקס"ה, לאדי.
חיים ארוכים אל כבוד ידיד ד'
וידי"ג, הרב הגאון הק' מופת הדור,
רב פועלים וכו' מוהר"ר ישראל מ"מ
מק"ק קאזניץ יצ"ו.

אדשה"ט, נעתרתי לבקשתו ושולח לו
רצוף פה הפ"ג מכ"ק אדומ"ו מאור הגולה
המגיד הק' זלה"ה נבג"מ, אשר נתן מידו
הקדושה ליד קדשו של רבנו הגדול
והנורא הבעש"ט נ"ע. דכירנא עוד בהיותי
בבית נאווה קדשו של רבנו המגיד נ"ע
בימי חורפי, בעת שקבלתי הפ"ג במתנה
מכ"ק איש אלקים וכו' מו"ה פנחס
מקאריץ, הראיתיה לפני עיני טוהר רבנו
נ"ע, ואמר לי בזה"ל: וואש חסידים קאנין
דאש איז נאך דאש ערשטע וואש האב
דער לאנגט דעם הייליגין רבין הבעש"ט
זלה"ה: עכ"ל הק'. אבל אני איני נותן
לכ"ק במתנה, כי יקר ושוה עלי מכל הון
דעלמא, רק באופן אם ישלח לי כ"ק את
הכתבים כאשר דברנו אז בידו הברירה.
ועתה שלום מאדוה"ש, וימינו ושנותיו
יאריך ד' הטוב כנפשו ונפש או"ג דו"ש
מלונ"ח בכל עת.
שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.
לכל המסתופפים בצל קדשו שלום, וביחוד
לידי"ג התורני מ' זעליג נ"י מדובנא.

ב"ה

דובער בן חוה לישועה בגו"נ ולרפואה

בשום אופן שיחזור לאומנתו, וכ"ד ע"פ
דתה"ק, ומן השמים ירחמו עליו.
וד' ישפות שלום וחיים טובים, כנפש
תדרשנו לטובה.
שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(סד) 59

רבנו לר' זוסיא מאניפאלי (על חלומו)

ב"ה, יום ב' בא תקס"ד.

ישא ברכה מאת ה', ידיד ה' וידיד
נפשי הרב הקדוש איש חי רב פעלים
מופת הדור וכו', מוהר"ר משולם
זוסיא 60 י"ג מאניפאלי יצ"ו.

עוד בשנה דאשתקד באתי במכתב 61
למחור הה"צ הק' מוהר"ר לוי יצחק י"ג
מבארדיטשוב אודות החלום, ועתה על
השנות דברי החלום נפלאתי, אות באות
ובמראה ולא בחידות. וזהו: בשעה א'
אחר חצות שכבתי על ערשי, והנה חלום
חלמתי שעליתי מהיכל להיכל עד היכלא
קדישא של אדומ"ו הבעש"ט והח"מ נ"ע
זלה"ה. ושם נשנו אלו הדברים הידועים
לכ"ק מהה"צ הקדוש בו"ק מוהר"ר יחיאל
חתן הרב הבעש"ט ז"ל, אשר מסר לי
ביו"ט פורים, בעת ששלח אותי הה"מ
נ"ע על סעודה שלו.

וגם את כ"ק ראיתי בפעם השנית
בהיכל. וראיתי שכ"ק אדמו"ר הה"מ
נ"ע נשקו על מצחו ואמר לו בזה"ל: גיי
צוריק ווארין מען דארף דין נאך דארטין.
עכלה"ק, זי"ע.

אלי גילה מו"ר הבעש"ט זי"ע דברים
העומדים ברומו של עולם, אשר ברבות
הימים אודיעם.

דברי ידי"ג דוש"ת.

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(סה)

מרבנו להגיד כמר יחזקאל (ברכת כוח"ט)

ב"ה, ערב ר"ה תקס"ה, לאדי.

להגיד המפורסם יו"ש איש אמת
הערות בסוף הספר.

בפרט בין אנשים אוהבים נאמנים כמונו, אשר אוהב אנכי את רום מעלת קדושתו ותורתו הרמה עד אין חקר וקץ. וע"ז יעיד עלי מחות' הרב הגאון הק' וכו' מבארדיטשוב יחי' נצח. אבל טוב ויפה עשה בזה כ"ק י"ג שגילה בזה אזניי תכף כאשר שמע כ"ק י"ג ולא טמן חו"ש בלב קדשו, כי מי יודע מה שהי' נצמח מזה חו"ש אם הי' ביננו טינא כחוט השערה חס ושלום, כאשר עשו ביני ובין הרב הצדיק המפורסם איש אלקים וכו' הר"ב ממעטבו שיי"ג. אבל גם שם לא הועיל למו, כאשר ידוע לרומ"ק על הבירור.

ועתה אני רואה בחוש כי ידי"ג, נצמד לי כאח מבטן ממש, ה"ה הצדיק הק' בו"ק וכו' מוה"ר זושע יח"ג⁶² מאניפאלי, הוא מלאך ה' ונביא אמת בלי שום ספק, כי בעת התבערה הראשונה אמר לי בזה"ל: גידיינק זלמינא סערצע, פאלג מיך, שוואג נישט, פאר ענפער זעך, ווייז אויש אז בישט נישט שולדיג, וועט עס דיר אמאהל ציא נוצין קימין, ווארים איך זעה אז דיא וועשט נאך אליין מאהל ליידין. עכ"ל הק'. ועתה אשים מחסום לפי, ואעיד לי עדים נאמנים וצדיקים, א' מחותני הנ"ל, והב' ה"ה הרב הצדיק הגאון הק' המגיד מקאזניץ יח"ג, ואני מסיים ואומר בהן ש"לי' כי הכל שוא ושקר.

ואחכה לקבל עד מהרה מכתב בשורתו הק', שמחה מלב ק' את כל. ועתה שלום מאדוה"ש.

ד' ידידו"ש נס"ו.

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זללה"ה. שלום לכד"צ יח"ג.

(סט)

מרבנו להרב ר' אהרן מסטראשעלע

ב"ה, א' וירא תקס"ט.

לתלמידי הרב החריף ובקי גאון וקדוש מ' אהרן יח"ג מסטראשעלע⁴¹. לפלא, עיינתי בכל המקומות שציין לי

שלמה לחולי רגליו ולטהר נ'ר'נ' שלו בהמאור של התו"ה"ק ולאמונת חכמים באמת וחז"ש אותו ואת ביתו בכלל כל ישראל, אכ"ר.

פ"ג ב' זהובים

(זס)

מרבנו לר' פנחס שיק

ב"ה, יום ה' לך ת"קס"ז, לאדי.

לתלמידי הרב החסיד הק' גאון ותורני מו"ה פנחס י"ג משקלאב שיק.

אד"ש אודיע לכת"ר כי בזה הלילה, לא בחלום רק במראה כמדבר איש אל רעהו, חזיתי אדומ"ו הה"מ נ"ע ומימינו ישב בנו אדומ"ו הק' נ"ע, ואני עמדתי למולם, והוא אדומ"ו הה"מ נ"ע אמר לי בזה"ל"ק שלמעה"ש בל אשנה את מקומי לשקלאב. ואמר לי הטעם, שכת"ר שהוא תלמידי יתקן את כל בשקלאב וידו כידי. עכ"ל הק'. וב"ה אשר קמתי תלמיד הגון כמהו.

ז"ז אין.

מנאי רבו המובהק,

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זללה"ה.

(סח)

מרבנו להרב ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא

ב"ה, יום ה' דחנוכה ת"קס"ז, פה לאדי.

חיים ארוכים ושלום רב אל כ"ק ידי"ג וידיד ה', הרב הגאון הק' המפורסם איש אלקים שר התורה וכו' וכו' וכו' מוה"ר אברהם יהושע העשיל יח"ג, אב"דק"ק קאלבסאב ואפטא ועוד יצ"ו.

אד"ש. מכתב קדשו קבלתי ע"י השטאפעט, ותסמר שערות ראשי באמת וחיל ורעדה אחזתני, בהביטי כי יש אנשים סוררים אנשי בליעל, הרוצים לעשות רק פירוד לבבות חו"ש בין איש לרעהו, הערות בסוף הספר.

קבלתי השקלים סכום ארבעים ומסרתים
ע"י השליח לארה"ק ת"ו, שיתנם לידי"נ
הרב שי"נ.

מנאי הדו"ש באהבה,

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(עג)

מרבנו לר' ליב פינסקער

ב"ה, יום ב' לך תקע"י"ן, פק"ק לאדי.
להנגיד הרבני המו"פ החסיד השלם
מוהר"ר ליב פינסקער י"נ.

כאשר נודעתי שנמצא ת"י חומש עם
כ"י הגהותיו של כ"ק השר ר' שאול
וואהל נבג"מ, ישלח אותו אלי על ב'
שבועות, ושכרו כפול יהי.

ד' ידידו"ש המברכו,

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(עד)

מרבנו הגדול לבנו רבנו האמצעי

ב"ה, א' ראה ת"קע"א, קאוונא.

לבני יקירי הרב המופלג חכם עדיף,
ירא ה' באמת מ' דובער יחי' נצח.

כאשר יבוא איש זקן וימסור לך תכריך
כתבים בשבילי תקבלם מידו הקדושה
ותסגרם, וכל תביט בהם עד אשר אבוא
אי"ה. ובל תשאל אותו על שמו, רק תקבל
שלום ממנו. יהא רעוא שתקוים ברכתו,
אנס"ו.

אביך אוהבך בלונ"ה.

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(עה)

כנ"ל

ב"ה, ב' דסליחות תקע"א, לאדי.

כוח"ט לבני יקירי וחביבי, אור
החזור, מופלג בתו"ר הרב החסיד
וכו' כמר דובער י"נ.

קבלתי ע"י השליח את כל, ותשובתי
בהחלט שאיני מסכים בשום אופן שתשאר

ולא מצאתי. רק בקובץ תשובת הרמב"ם⁶³
ח"ב תשובה נ"ח מצאתי, ומקיל ג"כ
כדעתי והצדק אתו. ואם חכם בני ישמח
לבי גם אני.

מנאי רבו אוהבו אהבה שלמה,

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(ע)

מרבנו להחסיד ר' שלמה משקלאב

ב"ה, ה' וירא תק"ס"ט, לאדי.

לתלמידי הרב המובהק אור החזור
החסיד המופלג וכו' מ' שלמה נ"י
בק"ק שקלאב.

עיינתי ובקרתי היטב הגליונות ששלח
אלי, והנה כלם כיון לדע"ת. אבל המאמר
המתחיל שית אלפא שנין וכו' לא כיון
יפה, וד"ל.

מנאי אוהבו באמת ודו"ש,

שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

(עא)

מרבנו הגדול לבנו רבנו האמצעי

ב"ה, יום ד' וארא ת"קס"ט, לאדי.

לבני יקירי וחביבי, משוש כל, איש
חמודות, התורני החסיד כמ"ר דובער
י"נ.

רבות נפלאותי על אשר לא קבלתי מאתך
שום ת"א אודות הענין הנחוץ לנו, אבל
מורא עולה על ראשי פן ואולי לא קימת
את אשר צויתך. אני כעת מוטל על ערש
דוי ואין בכחי לפעול מאומה בלעדך, ע"כ
תמהר לבוא לביתי.

דברי אביך דו"ש אוהבך בלונ"ה.

שניאור זלמן בא"א מוהר"ר ברוך זלה"ה.

(עב)

מרבנו להנגיד מ' ברוך הורוויץ

ב"ה יום א' ויקרא תקס"ט, לאדי.

לאהובי הנגיד התורני וכו' מ' ברוך
הורוויץ י"נ.

הערות בסוף הספר.

שם על י"נ הבע"ל, רק תכף תבוא לביתי, ונתפלל ונשובה יחדיו, וד"ל. וטובים השנים מן האחד"ד.

תושבי ק"ק מוהילוב הי"ו. אד"ש. שמעתי הדברי ריבות ותרזו בטני לקול הקורא. הלא אחת ושנים דברתי עמהם פא"פ, וגם ע"י מכתבים, שלא בזה חפץ ה'. עצתי אומן למו שמעתה ידורו זע"ז בנחת ושלוה והשקט ובטח, ואז בטח ימלא ה' כל משאלותיהם לטובה ולברכה בל"ס אי"ה. המה מטרידים אותי בדרכיהם וגורמים יסורים. נא אחיי, מעתה יהי שלום במעונכם, ואז ה' יהי בעוזריכם בגו"נ, אנס"ו.

מנאי אביך אוהבך אהבה בלי גבול, שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה. קבלתי ב' אתרוגים.

(עו)

מרבנו לאנ"ש דמוהילוב (על השכנת שלום)

ב"ה, יום ג' שלח תקע"ב, לאד"י.

לאנ"ש ידידי המופלגים בתורה החסידים מטיבי לכת יחי נצח, שניאור זלמן בא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

הערות למכתבי ה"גניזה" דלעיל

- 1) לא מצאתי בשום מקום בספרי חסידות חב"ד שיהא ענין מיוחד ללמוד בספר זה, גם איני זוכר אם בכלל מוזכר הוא בהם.
- 2) הוסיפן שכתב לכתוב בכל מקום שה"מ מזכיר את אביו ברכת המתים "ז"ל" או "זלה"ה", כמו שמצינו בחתימתו של הה"מ על הסכמה לספר "הלכה פסוקה" (נדפס בתקב"ה), שנדפסה גם בס' אגרות קודש סי' ה': "הק' דוב במוהר"ר אברהם זצלה"ה מגיד משרים דק"ק מעזריטש וק"ק קאריץ" וכך היא חתימתו כמעט בכל מכתביו שנדפסו שם שלא מהגניזה דנן.
- 3) הכינוי שמעלקא בלבד ולא "שמאול שמעלקא הלוי" וציון שם המשפחה "הורוויץ" מעוררים חשד. השוה לעומת זה את התואר שכותב רבנו לאחיו (בספרנו סי' ס"ו): "... מוהר"ר פנחס סג"ל אב"ד...".
- 4) סגנון מוזר וחשוד.
- 5) אביו של רבנו הי' עדיין חי אז. ראה מה שכתבתי בארוכה בספרנו בהערות לסי' א'.
- 6) בכינוי "הרב" מכונה רבנו בפי חסידי וואלין ופולין. על מקורו של כינוי זה מספר אדמו"ר הרי"צ ז"ל מלובאוויץ באחת משיחותיו (לקוטי דבורים, י"ט כסלו תרצ"ד) את המקובל איש מפי איש מפי ר' נחום מטשרנוביל: הה"מ ציוה לר' זוסיא מאניפולי בזה"ל: שרייב אונזער גאון ר' זלמני ליטוואק ער זאל קומען צופארן. אז החלו החבריא קדישא לקראו בשם "רב". הדבר הי' בקיץ תקל"ב בזמן אסיפת תלמידי המגיד לרובנא, המוזכרת במכתבו של רבנו שנדפס לעיל בספרנו סי' ק"ג. בבוא רבנו לרובנא סיפרו לו ר' אברהם המלאך ור' זוסיא כי רבם כינהו בשם "רב". — מן הוסיפן ודאי שנעלם כל הסיפור הזה והוא הקדים מלבו את הענין בשנתים ימים. מסיפור זה וכן ממכתב העדאה שנתן המגיד לר' ליב שרה"ס, נדפס בס' אגרות קודש סי' ו') נוכל להוכיח כמה זהיר בלשונו וקמצן בתארים הי' המגיד ממעזריטש, — ולעומת זה לפנינו שפע של תארים מופרזים בכל מכתבי ה"גניזה".
- 7) בין תאריך מכתב ו' לתאריך מכתב ז' ישנם 10 ימים. צא מהם ב' שבתות וצום ט"ב — נשארו 7 ימים לנסיעה מלאזני לרובנא שהמרחק ביניהן הוא כ"ח 400 ק"מ בקו אוויר !
- 8) נראה ש"ר"ן זה הוא ר"ן מהורודנקא תלמיד הבעש"ט (זקנו של ר"ן מברסלב) והוא עלה לא"י בשנת תקכ"ה (תוח"י ח"ג ע"מ 81) — שש שנים לפני תאריך מכתב זה.
- 9) מכתב י"א נכתב בוויטעבסק ומכתב י"ב — ברובנא. המרחק בין רובנא לוויטעבסק הוא כ"ח 400 ק"מ בקו אוויר, וא"א לעבור מרחק כזה בתנאי הנסיעה של אז במשך שלשה ימים שבין תאריכי שני המכתבים.
- 10) שם אביו לא הי' אברהם אלא אליעזר ליפמן. כן נרשם על מצבת ר"ז: "פ"נ וכו' כ"ש משולם זוסיל ברא"ל זלה"ה שנת תק"ס ה' שבט", וכן הוא חותם בהסכמה על הספרים גנוי יוסף וסוד יכין ובוועז: משולם זוסיל במ"ל (במו' ליפמאן). — אגרות קודש סי' ט"ו.
- 11) תאריך הפ"ג — ב' וירא — חל אז ב"ג חשוון. בס' מפתח ההסכמות מובאת הסכמת ר"פ הורוויץ על ס' תוצאות חיים בט"ו חשוון תקל"ב בבראדי. המרחק בין אניפאלי לבראד הוא

- כ"מ ק"מ בקו אורח וצ"ג אם הספיק לו הזמן שבינתיים לברוח מיד לביתו ולכתוב שם את ההסכמה. (את הספר הנ"ל עצמו לא ראיתי).
- (12) על מצבתו נכתב: פ"נ וכו' מוהר"ר יהודא ליב בהר"ר יחיאל מיכל נפטר ביום כ"ה שבט בשנת תק"ל לפ"ק! (הזיפן מחיה מתים...!).
- (13) תשובות הרוב"ז לא נדפסו מעולם באמסטרדם (בית עקד ספרים).
- (14) החיתון שביניהם הי' ע"י נכדיהם. בילא בת ר' דוב בער (אדמו"ר האמצעי) בן רבנו נישאה לר' יקותיאל זלמן ב"ר יוסף בונים חתן הרלו"צ. אדמו"ר האמצעי נולד ב"ט כסלו תקל"ד, לאחר תאריך מכתב זה! (ועי' בספרנו סי' ס"ב כי בשנת תקנ"ט לא היו עדיין מחותנים).
- (15) הכינוי "בעל השולחן ערוך" מוזר, כי אז רק התחיל לחברו והשלים רק חלק אר"ח בשבתו אצל הה"מ (הקדמת בניו לש"ע, מובאת בספרנו בח"ש במבוא לקונטרס כתבי היד של השו"ע). השו"ע נדפס רק לאחר פטירתו.
- (16) כאן מרומז לחב"ד, ומסופקני אם כבר בשנת תקל"ב הי' מקובל שם זה. (המקור הראשון שבו מכוונים חסידי רבנו בשם זה הוא במכתב רבנו לר"א מקאליסק, בספרנו סי' ק"ג).
- (17) בזמן הה"מ נדפס החק לישראל רק פעם אחת, בשנת ת"ק, במצרים (בע"ס). בהקדמת חק לישראל דפוס קארעץ (לאחר תקל"ו), שהיא שנת יסוד הדפוס בקארעץ — קרית ספר ש"א עמ' 302) מדובר על חשיבות הספר "שנדפס במצרים ואינו במדינתנו". בשנים שלאח"כ נדפס החק לישראל פעמים רבות (בערך אחת ל"5 שנים בממוצע עד ימינו) ונעשה לספר נפוץ מאד. משא"כ בתקופה ההיא שאיננו מוצאים לו זכר בשום מקום. וכמו"כ לא מצינו לתלמידי הה"מ שיעסקו בס' חק לישראל.
- (18) לכל הפחות במכתב המלצה הי' לו למזיף המכתבים לכנות את רבנו בשמו המלא "שניאור זלמן". (ראה על כך לעיל עמ' רמ"ב סי' ג').
- (19) בלקוטי דבורים (ט"ו פרק י"א) מסופר שהרמ"מ הי' נוכח בעת הסתלקות הה"מ. (ואולי יש לתרץ את הזיפן, כי באותה שעה לא הי' בחדר?).
- (20) הוא הר"י מרוזין. כבר נתברר בלא כל ספק כי אין זה כתב יד מקורי, ובעד העתקה לא הי' משלם מחיר כזה. ואפילו את"ל שגם חתימת הר"י מרוזין הועתקה, לשם מה הי' צריך לכתוב זה בצורת חתימה ומעבר לדף דוקא?... אם לא לשם חיקוי וזיוף אגרת מקורית.
- (21) הכינוי "בן גילנו" מוזר. במכתבים האמתיים המובאים בספרנו חולק רבנו להרמ"מ פבד של תלמיד לרבנו. הזיפן גם סותר את עצמו כי לקמן בס' מ"ב ומ"ג הוא כותב עליו "מורנו ורבנו".
- (22) בראש המכתב מכנהו רבנו "אדמו"ר" ובסופו הוא כותב "חברו" — התאמצות יתר של זיפן לדייק ביחסים שבין הכותבים.
- (23) מחלוקת בין רבנו ור"ב ממעויבוז היתה רק בסוף ימיהם (ראה בספרנו סי' ק"ג), הזיפן הקדים את המאוחר בשלשים שנה.
- (24) הר"א המלאך התיישב עוד בחיי אביו בעיר פאסטוב ושם מנו"כ. זה מוזכר גם בס' דרך אמונה להצמח צדק, סוף ח"ג: "שמעתי מרבנו ז"ל לפני הסתלקותו שבנו (של המגיד) ר' אברהם הי' בא אליו מחוואסטעוו (פאסטוב) לראונו בעש"ק וביום א' הי' נוסע לביתו, והי' הה"מ מלת אותו ע"י ראייה מביתו עד כניסתו לביתו בחוואסטעוו". כנראה שדבר זה נעלם מעיני מחבר מכתבי הגניזה, כי העיר פאסטוב אינה מוזכרת אף פעם אחת במכתבים אלו.
- (25) הזיפן שכח להזכיר את המגיד בברכת המתים בחתימת בנו.
- (26) מכתב זה נדפס בס' גנוי נסתרות, אור נערב כ"א. סגנונו מוכיח שהוא מה"גניזה".
- (27) ממכתב זה משמע שחבריו של רבנו רצו שישע אתם והוא סרב. ב"לקוטי דיבורים" סוף לקוט ט"ו משמע שרבנו עצמו רצה לעלות לא"י, אבל נשאר בחו"ל בהשפעת הרמ"מ מוויטבסק וחבריו.
- (28) מכתב זה נדפס בס' אגרות קודש סי' ל"ה. מן הסגנון נראה שהוא מן ה"גניזה".
- (29) השל"ה נתקבל להב בפראג בסוף שנת ש"ע"ד והתאריך אינו מתאים. בהקדמתו לספרו הי' העמודים כותב ר' שעפטיל בן השל"ה, כי בזמן יציאת אביו מפראג לא"י הי' צעיר לימים, ורק לאחר יציאת השל"ה נתמנה (ר' שעפטיל) לדרשן בפראג (בערך בשנת שפ"א). למשרה של רבנות נתמנה ר' שעפטיל רק לאחר שש שנים, בקבלו את הרבנות בפירדא.
- (30) והיכן ברכת המתים "ז"ל"?
- (31) מכתב זה נדפס בס' אגרות קודש סי' ל"א וב"רשומות" כרך ב'.
- (32) שנת תקל"ז היתה מעוברת, וזה נעלם מהזיפן ששכח לציין אדר א' או אדר ב'.
- (33) מכתב זה נדפס בגנוי נסתרות, אור נערב כ"ז. מסגנון המכתב נראה שהוא מן ה"גניזה".

- לם מן הוי"פן כי ר' אברהם המלאך כבר נפטר בי"ב תשרי תקל"ז. להקדים את התאריך
 כי הנסיעה לא"י היתה בשנה זו — תקל"ז.
- הכוונה לימי חג הפסח. הוי"פן שכח ששנת תקל"ז היתה מעוברת ופרשת ויקרא חלה בה
 ימים ימים ולא לפני פסח.
- בהתמיה" חוב' ב' עמ' נ"ב מספר אדמו"ר מלובאוויטש ששמע איש מפי איש בשם מהרי"ל
 (אחי רבנו), כי רבנו ה' בחג הפסח בלאזני ויצא לדרך לנסיעתו למוהילוב רק בתחילת
 יד. וגם זה נעלם מן הוי"פן.
- (36) במכתב רבנו לר"א מקאליסק, בספרנו סי' ק"ג, משמע שהתרמות ותכנס היו ידועים
 לדבותינו כבר בזמן אסיפת תלמידי המגיד ממעזריטש בקיץ תקל"ב, ואי אפשר לומר שבשנת
 תקל"ז ה' זה להם כדבר חידוש.
- (37) הרמ"מ התגורר אז עדיין בצפת, כמו שמפורש במכתביו שנדפסו בספרנו סי' ב' וג'
 (ראה גם לעיל עמ' י"א הערה 1).
- (38) על מכתבו להרמ"מ מוויטבסק, שנדפס בס' בוצינא דנהורא (והועתק גם בראש סי' לקוטי
 אמרים ח"ב) חותם ר' ברוך "במהר"ר יחיאל מיכל זצ"ה"ה — והוי"פן החסיר את שתי התיבות
 האחרונות.
- (39) הרי בש' תקמ"ו כתב הרמ"מ מכתב מיוחד בנד"ד לרבנו עצמו, ונדפס בספרנו סי' ט"ז.
- (40) א' לך חל בתחילת חודש מרחשון. בס' קיצורים והערות עמ' קי"ט"ק"כ משמע שאז ה' רבנו
 בביתו בלאזני ולא יכול ה' לכתוב מכתבים מפינסק כאדם השומע מרחוק ומבקש הסברים על
 הנעשה במדינה.
- (41) ראה בספרנו בח"ש בס' קס"ו כי ר' אהרן הלוי הורוויץ התיישב בסטראשעלע כמה שנים
 אחרי פטירת רבנו. אח"כ התפרסם בשם "הרבי מסטראשעלע" — וזהו שהטעה את הוי"פן לכנותו
 שם עיר זו עוד לפני שהתיישב בה.
- (42) ראה הע' 14. אדמו"ר האמצעי ה' בתקנ"ח בן כ"ד ולא היתה לו עדיין בת נשואה.
- (43) הוא נפטר בכ"ג אדר תקמ"ז — י"ב שנים קודם לתאריך מכתב זה.
- (44) הוא נהרג ע"י אחד החיילים במלחמת פולין-רוסיה בכ"ב תמוז תקנ"ב — ו' שנים קודם
 לתאריך מכתב זה.
- (45) עד שנת תקט"ב לא קבל רבנו את הצעת החסידים לקבוע את י"ט כסלו ליום משתה
 רשומה ברבים, וגם הוא עצמו לא עשה סעודת הודאה עד אז. — ספר השיחות, קיץ ה'ש"ת עמ' 49.
- (46) מליצה מעוררת חשד למכיר בסגנונו של רבנו.
- (47) באותו זמן ה' רבנו אסור בפטרבורג (ראה בספרנו בתעודות הרשמיות של המלשינות
 תשנ"ה) ולא מסתבר שיזמין אליו את ר"פ שיק לפטרבורג כדי להתווכח שם.
- (48) מכתב זה הועתק מהעתקה הנמצאת אבל הרבי מסדיגורא-פשמישל שליט"א. העתקה זו
 היא משני כתבי יד. בראש כת"י אחד שהובא מטשרנוביץ רשום: המכתב הזה בן ד' דפין נעתק
 אות באות מכ"ק ממש (!) של כ"ק... בעל התניא... נכתב על ד' חתיכות נייר, כל חתיכה
 נכתבה רק מעבר האחד והשני נשאר חלק. וארבעתן היו תפורים יחד בצרוף מכתב קטן מאת
 אדמו"ר... ר"י מרוזין... ואני העתקתי הכל אות באות. המכתב ה' מעוטף בקאווערט וכתוב
 עליו ברוסית: "זאת נמצא אצל הארעסטאנט צדיק מרוזין". כל פסקא בספרנו היא גליון בפני עצמו.
 (49) ע"י לעיל בספרנו סי' פ' כי רבנו נאסר בביתו ביום ד' כסלו ונשלח לפטרבורג, ודאי שלא
 הגיע שמה ביום אחד.
- (50) מיום ד' כסלו עד ט"ב כסלו יש יותר משבעה ימים — סתירה מניה וביה.
- (51) הפלא ופלא. הוי"פן המציא אומניבוסיים לפני מאה וחמשים שנה!
- (52) ג' ויחי, יום כתיבת המכתב, חל בשנה ההיא ביום י"ד טבת. הוי"פן כותב כי המשפט
 נערך לפני ה'ס"ט, ופבר למעלה מחודש ימים לפני כן, בסוף נובמבר, הועבר משפטו של רבנו אל
 הסינאט, כמפורש בספרנו סי' פ"ה, עיי"ש.
- (53) לפי המסורת יבא רבנו לחירות בג' דחנוכה (ולא בח"י כסלו), וזה מתאים גם למסמכים
 הרשמיים. כמבואר בהערות למסמכים שהובאו בספרנו בס' צ"א.
- (54) ח"י טבת תקס"א חל בשבת.
- (55) מראה ט"ס וצ"ל עכ"ל — ר"ת עם כל יוצאי חלציה. בבית רבי חלק ב' פ"ד מסופר
 שר"י שיק ה' חשוך בנים. גם שמה של חותנתו ה' רייזא — על שמה ה' מכונה "ר' פנחס
 רייזא" — ולא פייגא.

(56) בתאריך זה הי' עדיין חי. בתקס"ה הסכים יחד עם רבנו על הס' עמודי גולה (סמ"ק) ונפטר בח' אייר תקס"ט. (משפחות ק"ק שקלאב).

הזיוף מתגלה במכתב קטנטן זה חמש פעמים !

(57) מכתב זה נדפס בס' גנוזי נסתרות, אור רב ב'. הסגנון הוא של "הגניזה החרסונית". ראה לקמן במכתב סי' ס"ד ובהערה 60 ותמצא הוכחה לזיופו של מכתב זה.

(58) מכתב זה נדפס גם בגנוזי נסתרות, אור רב, ושם התאריך "תקנ"ז". שני התאריכים אינם מתאימים, כי דבורה לאה נפטרה בג' תשרי תקנ"ג. (ספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמ' 40).

(59) מכתב זה נדפס בס' גנוזי נסתרות אור רב ג'. הסגנון הוא של הגניזה החרסונית.

(60) הוא נפטר בשנת תק"ס (ראה מצבתו לעיל הערה 10), ומכאן ראוי שגם המכתב ולעיל סי' נ"ט הוא מזויף.

(61) נדפס לעיל סי' נ"ט. ועי' בהערה הקודמת.

(62) הוא נפטר בש' תק"ס — ראה הערה 10.

(63) כל תשובות הרמב"ם שנדפסו קודם לתאריך מכתב זה היו נקראות בשם "אגרות ושו"ת הרמב"ם" או "פאר הדור" וכד' ולא היו מחולקות לחלקים. ההוצאה הראשונה והיחידה הקרויה "קובץ תשובות הרמב"ם" ויש בה ג' חלקים נדפסה בליפסיא בש' תרי"ט (ר' רשימה ביבליוגרפית בקובץ רמב"ם, ירושלים תרצ"ה) ואפילו בהוצ' זו אין בחלק ב' תשובה נ"ח ואין שם כלל חלוקה לסימנים.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכן

אגרות בעל התניא ובני דורו: שניאור זלמן בן ברוך מלאדי (2) { 0 } עמוד מס': 288 הודפס ע"י אוצר החכמה